

Mezinárodní humanitární právo

Marek Jukl

INTER ARMA CARITAS

Humanizace ozbrojeného konfliktu

- **Důstojnost lidské bytosti** musí být respektována v každé době. Bez jakékoli diskriminace musí být učiněno vše pro předcházení či alespoň zmírnění utrpení zejména těch, kteří **nejsou na konfliktu přímo účastni**, i těch, kteří z byli z konfliktu **vyřazeni** v důsledku nemoci, zranění či zajetí.

UN Souvenir de Solferino.

La sanglante victoire de Magenta avait ouvert les portes de Milan à l'armée française, que les villes de Paris, Lodi, Crémone accueillirent avec enthousiasme. Les Autrichiens, abandonnant les

■ Červený kříž

Le lendemain, l'empereur des Français entra dans la même ville au milieu des ovations d'un peuple heureux de témoigner sa gratitude au souverain qui venait l'aider à conquérir son indépendance.

Le 21 juin, Napoléon III et Victor Emmanuel II

soi
la
et
com
pri
can
de
de

■ Mezinárodní humanitární právo

marcher sur Solferino, le maréchal Mac-Mahon sur de Magenta sur Casoria, le général Niel devant se rendre à Guidizzolo, le maréchal Canrobert à Nidole, le maréchal Regnaud-de-Saint-Jean d'Angely, avec la garde impériale, à Castiglione.

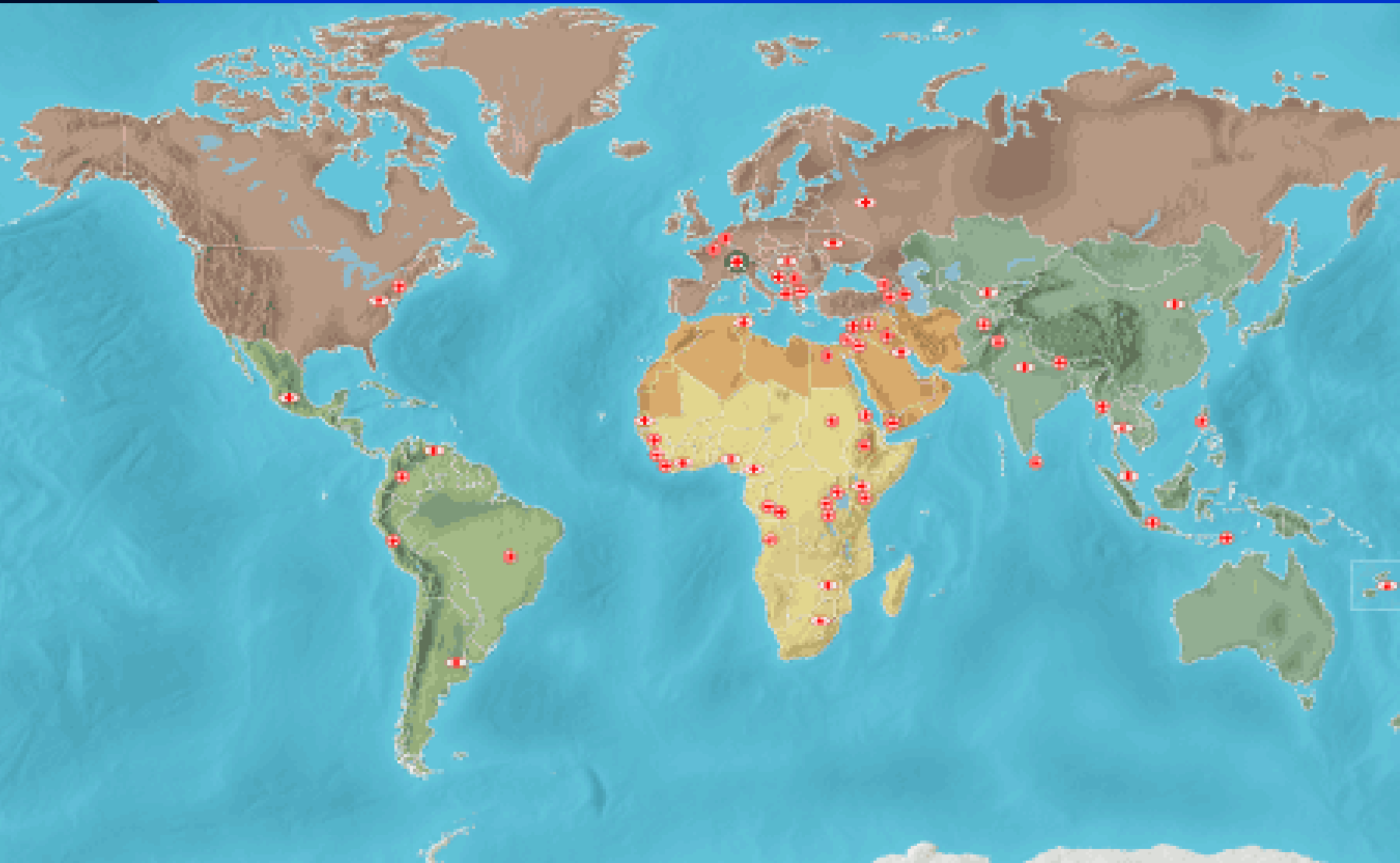

Mezinárodní výbor Červeného kříže

- 1863 – H.Dunant, sídlo Ženeva
- neutrální, nezávislá, apolitická instituce
- zakotven v Ženevských úmluvách
- status pozorovatele v OSN
- pomoc obětem ozbrojených konfliktů a vnitřních nepokojů
- garant dodržování MHP
- iniciátor opatření MHP
- uznávání nár. společností
- 1.000 + 11.000 pracovníků

Mezinárodní výbor Červeného kříže

Národní společnosti ČK/ČP/MDA

- pomocné humanit. organizace vlád (186)
- akt uznání vládou - uznání MVČK
- v době míru:
 - ◆ sociální a zdravotní služby
 - ◆ pomoc v případě katastrof
 - ◆ prevence, výuka první pomoci, dárc. krve
 - ◆ šíření MHP
- v době války dále:
 - ◆ pomocná organizace vojenské ZDRS
 - ◆ péče o raněné a nemocné, utečence ap.
 - ◆ pátrací služba

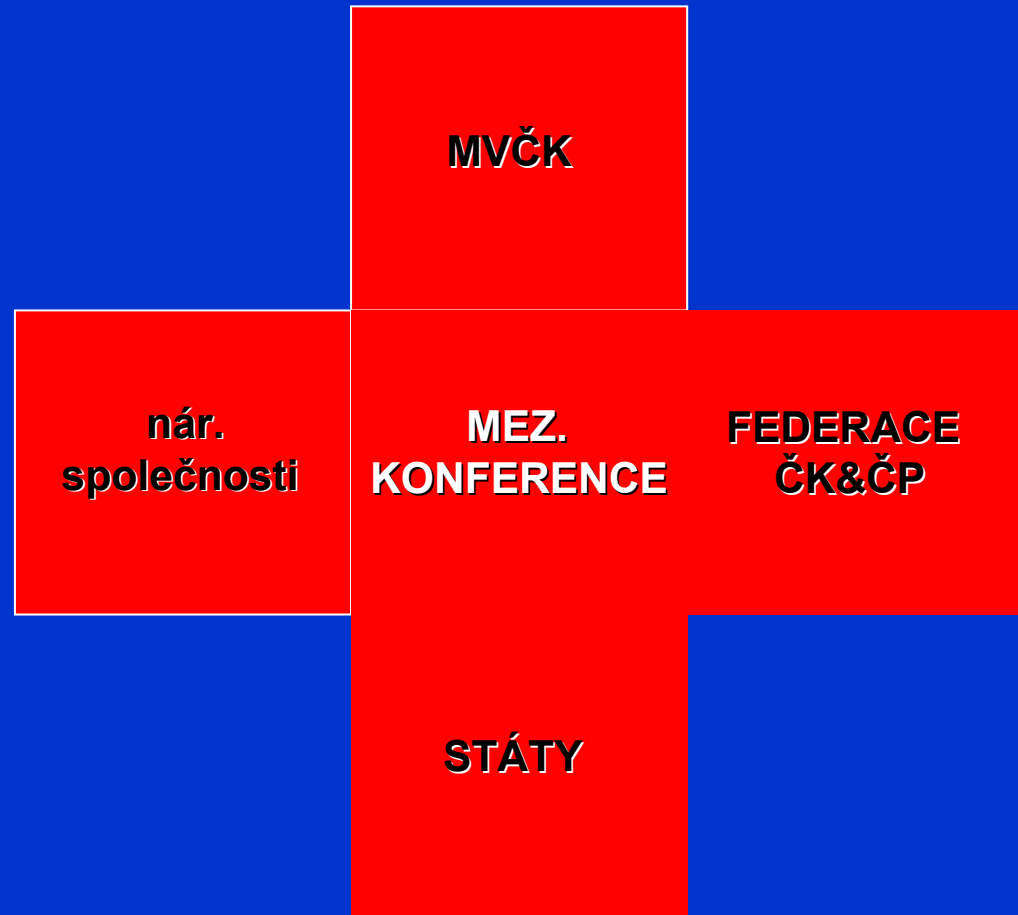

Mezinárodní federace společností ČK&ČP

- Sdružení Národních společností
- koordinuje činnost NS, přesahuje-li potřeba pomoci možnosti jedné NS, organizuje součinnost ostatních
- pomoc obětem přírodních katastrof, hladomorů, epidemií mimo místa konfliktů
- dohoda s OSN
- vznik 1919, sídlo Ženeva

Mezinárodní hnutí ČK&ČP (Mezinárodní Červený kříž)

VII Principů

Humanita

Nestrannost

Neutralita

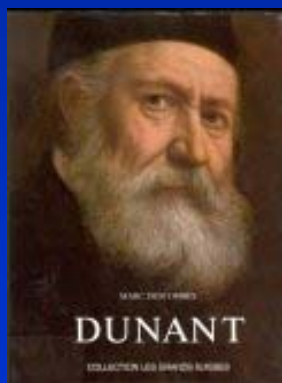
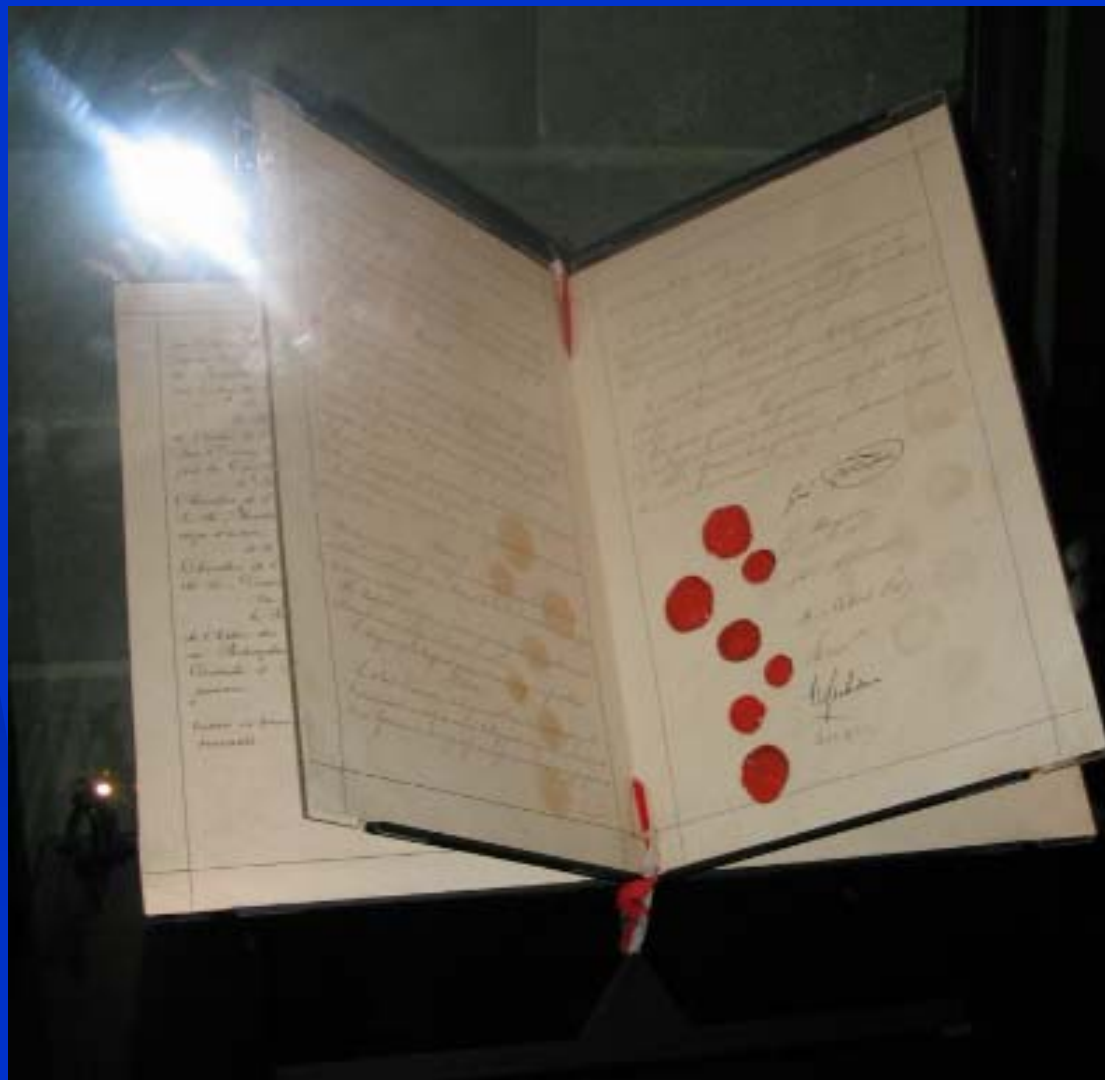
Nezávislost

Dobrovolnost

Jednota

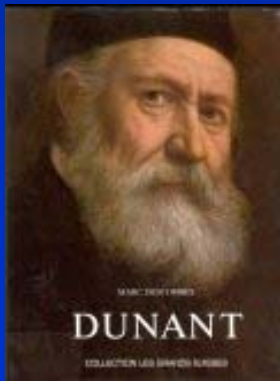
Univerzalita

Ženevské úmluvy

Ženevské úmluvy

- I Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ('49)
- II Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři ('49)
- III Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci ('49)
- IV Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ('49)
- I Dodatkový protokol o ochraně obětí mezinárodních ozbr.konfliktů ('77)
- II Dodatkový protokol o ochraně obětí vnitrostátních ozbr.konfliktů ('77)
- III Dodatkový protokol o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (2005)

Uplatňování Ženevských úmluv

- ŽÚ se uplatňují za **každého** ozbrojeného konfliktu
- ŽÚ musí být dodrženy **za všech okolností** (i když je protivník poruší)
- ŽÚ se aplikují **bez nepříznivého rozlišování**
- žádný stát ani osoba nemůže sebe ani jiného **zprostit** práv a povinností dle ŽÚ
- **obyčejová povaha ŽÚ**

Uplatňování Ženevských úmluv

- ŽÚ se provádějí za pomoci a pod kontrolou **delegátů** „ochranných mocností“ a Mezinárodního výboru ČK
- **v situaci neřešené** ŽÚ ani jinou normou MHP - ochrana plynoucí ze zásady humanity a požadavků společenského vědomí
- ustanovení ŽÚ mají **přednost** před zákonem

Typy ozbrojených konfliktů

- mezinárodní konflikt ... konflikt mezi státy, boj za sebeurčení proti kolonializmu či rasizmu, boj proti okupaci
- vnitrostátní konflikt ...
- **rozdíl se stírá**

Mezinárodní ozbrojený konflikt

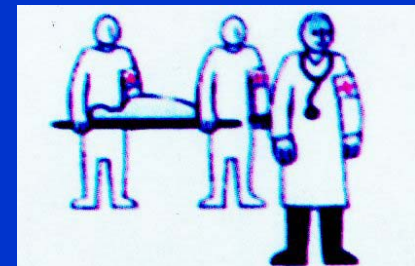
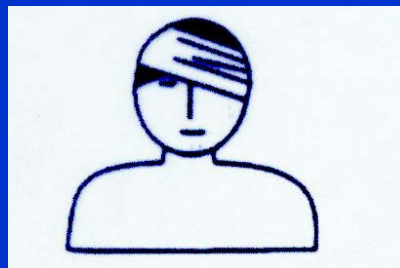
Ochrana

- základní – pro všechny osoby
- speciální
 - ◆ ranění, nemocní, trosečníci, zdravotníci a duchovní
 - ◆ váleční zajatci
 - ◆ civilní obyvatelstvo

Základní ochrana

- respektování lidské důstojnosti
- zákaz pokořujícího jednání
- zákaz násilí
- ochrana zdraví a života
- zákaz braní rukojmí
- zásady spravedlivého trestního stíhání
- zvláštní ohledy na ženy a děti
- slučování rodin

Ranění, nemocní, trosečníci, zdravotnické jednotky a personál

Ranění, nemocní, trosečníci.

- všechny osoby (voj.+ civil.)
potřebující zdravotní péči
- **nebudou předmětem útoku a
bude jim poskytnuta zdr.péče**

Zdravotnické jednotky

- vojenské + civilní
- nemocnice, ošetrovny, transporty, ... náležící voj.zdr.sloužbě, subjektům ČK, státní + určené státem
- nesmí být za žádných okolností předmětem útoku

Zdravotnický personál

- nesmí být za žádných okolností předmětem útoku
- ochrana zdravotnických povinností
 - ◆ respekt a ochrana
 - ◆ věda
 - ◆ etika
- poskytnutí jednotek/personálu

Identifikace zdrav. jednotek a personálu

- červený kříž/půlměsíc
- pravidla pro použití v konfliktu i v míru
- nesmí být zneužit
- průkaz zdr. personálu + evidence

červený krystal

Užívání znaku + v době konfliktu

ochranná funkce (velký rozměr)

- MVČK, MFČK&ČP
- zdravotnická služba armády (vč. ČČK)
- civilní zdravotnické jednotky státní a určené státem
 - ◆ zdravotnické jednotky IZS - zák.č. 239/2000 Sb.
- ČČK – jen zdravotnické jednotky

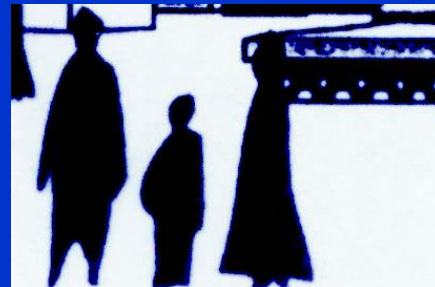
identifikační funkce (malý rozměr)

- ČČK při jiných činnostech (nezaměnitelně s ochrannou funkcí!)

Užívání znaku + v době míru

- MVČK, MFČK&ČP
- zdravotnická služba armády
- ČČK
- ambulance, nemocnice – jen s výslov. souhlasem ČČK (ZdrS MVČR)
- označení civilních zdrav.jednotek určených státem pro pomoc v době konfliktu - jen s výslovným souhlasem ČČK

Civilní obyvatelstvo

Ochrana před útokem

útok je přípustný **pouze proti vojenským** objektům a osobám

■ za žádných okolností **nesmí být předmětem útoku:**

- ◆ civilní osoby a civilní objekty
- ◆ objekty nutné pro přežití obyvatelstva
- ◆ zařízení obsahující nebezpečné síly
- ◆ životní prostředí

Ochrana před následky útoku

- zákaz **nerozlišujícího** útoku
- **všemi prostředky** vyloučit (minimalizovat) **náhodné ztráty** na civil. osobách

Humanitární akce

- obyvatelstvo na území pod kontrolou některé strany – právo přijímat humanitární pomoc

Ochrana obyvatelstva pod cizí mocí

- cizinci na území strany konfliktu
- obyvatelstvo okupovaných území

Cizinci na území strany konfliktu

- právo opustit území
- nesmí být předmětem násilí, zastrašování, apod.
- nejpřísnější opatření – internace
- právo na informace +
- právo na návštěvy delegátů OM a MVČK

Obyvatelstvo pod okupační mocí

- **povinnost okupanta** zajistit odpovídající životní podmínky (veřej.pořádek, zásobování, lékařská péče, péče o děti)
- okupant – minimální zásahy do veřejné správy
- NSČK – pokračuje v činnosti

Obyvatelstvo pod okupační mocí

- zákaz deportací
- zákaz osídlování vlastním obyvatelstvem
- právo na návštěvy delegátů MVČK a OM
- právo na informace +

Obyvatelstvo pod okupační mocí

- trestní legislativa – zákaz zpětné účinnosti
- řízení před soudy – procesní záruky
- Internace
 - ◆ za činy proti okupantovi bez útoku na život
 - ◆ z naléhavých bezpečnostních důvodů (povstání)

Obyvatelstvo pod okupační mocí

- informační kancelář, ústřední informační kancelář – MV ČK
 - shromažďuje všechny informace o civ. osobách
 - předává je do vlasti, odpovídá na dotazy
 - usnadňuje slučování rodin

Civilní obrana

- ochrana **civ. obyvatel** před nebezpečím z ozbr.konfliktu
- pomoc **civ. obyvatelstvu** k odstranění následků válek a pohrom

Civilní obrana

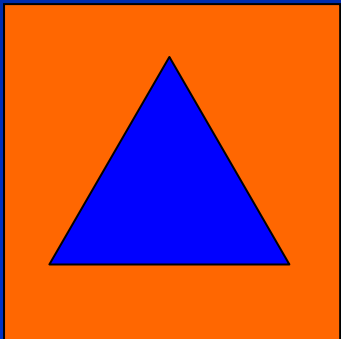
- varování
- evakuace, ukrytí
- záchranné práce
- dezaktivace, odmořování
- boj s požáry
- nouz. ubytování a stravování
- ochrana objektů nutných pro život
- oprava veřejných zařízení
- pohřbívání
- logistika

Personál a jednotky CO

- **osoby/útvary/materiál určené stranou konfliktu**
 - ◆ plní/užívány **výhradně** úkoly CO
- **nesmí být předmětem útoku**
- **právo plnit úkoly**
- **civilní (+ vojenské) instituce; ČR:**
 - ◆ zák. 239/2000 Sb.
 - ◆ zák. 126/1992 Sb.
 - ◆ zák. 219/1999 Sb.

Personál a jednotky CO

- identifikace – modrý trojúhelník na oranžovém pozadí – nesmí být zneužito
- průkaz personálu CO
- poskytnutí jednotek/personálu
- může být přidělen vojenský personál (trvale)
 - ◆ jen na **vlastním** území

Váleční zajatci

Kombatant

- příslušník ozbrojených sil
 - ◆ pravidelná armáda
 - ◆ partyzánské jednotky
- obyvatelstvo bojující proti okupantům
- žoldnéř - **není kombatant**

Kombatant

- **právo bojovat**
- **povinnost odlišovat se od civilistů**
- povinnost dodržovat válečné právo
- právo na **status válečného zajatce**

Válečný zajatec

- zákaz útoku
- **pouze omezení volnosti pohybu**
- po skončení nepřátelství -
povinnost **repatriace**

Zajetí

- právo na zaopatření a zdr. péči
- právo na informace +
- právo přijímat humanitární zásilky
- právo na návštěvy delegátů OM a MVČK
- informační kancelář, ústřední informační kancelář – MV ČR
 - ◆ shromažďuje všechny informace o zajatcích
 - ◆ předává je do vlasti, odpovídá na dotazy
 - ◆ usnadňuje repatriaci

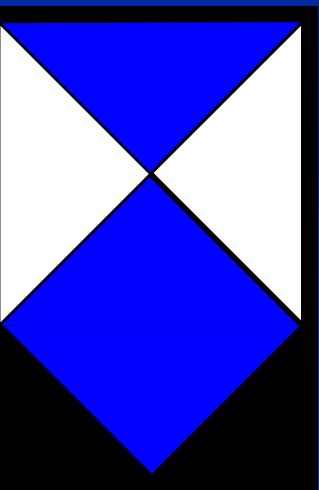
Zakázané způsoby a prostředky vedení boje

základní zásada:

- právo zvolit prostředky a způsoby vedení boje **není neomezené**

Zakázané způsoby a prostředky vedení boje

- povinnost za všech okolností **omezit útok** jen na povolené cíle a tomu **přizpůsobit jeho prostředky a způsoby**
- **zákaz proradnosti**
- **zákaz zneužít** rozlišovací znaky (ČK, CO, ...), znaky a uniformy jiných států

Zakázané způsoby a prostředky vedení boje

- **zákaz útoku** na osobu vyřazenou z boje (raněný, vzdávající se)
- **zákaz používat prostředky a způsoby působící**
 - ◆ **nadměrné poranění a útrapy**
 - ◆ **škody na životním prostředí**
- **při zavádění zbraní – předem prověřit, zda nejsou zakázány**

Porušení Ženevských úmluv

- povinnost šířit znalost Ženevských úmluv
- státy jsou povinny stíhat porušení a zamezit a předcházet mu
- odpovědnost nadřízený ↔ podřízený
- **vážné porušení = válečný zločin**
- **státy jsou povinny vést pátrání a osoby podezřelé z válečných zločinů postavit před soud bez ohledu na státní příslušnost**
- soudnictví OSN, Mezinárodní zjišťovací komise

Válečné zločiny

- ◆ ohrožení zdraví/života chráněné osoby
- ◆ útok na zakázaný cíl nebo zakázaným způsobem
- ◆ braní rukojmí
- ◆ deportace osob, osídlování okup.území
- ◆ neposkytnutí spravedlivého soudního procesu
- ◆ nucení ke službě v nepřátelském vojsku
- ◆ zdržování repatriace
- ◆ ponižující zacházení
- ◆ ničení kulturních památek

VNITROSTÁTNÍ KONFLIKT

- neexistuje pojem kombatant – zadržení bojovníci nejsou zajatci a mohou být **trestně stíháni** za nepřátelskou činnost
- osoby stíhané v souvislosti s konfliktem – lidské zacházení, procesní záruky
- právo iniciativy MVČK

Kontakty

www.icrc.org

www.ifrc.org

www.cck-cr.cz

jukl.marek@cck-cr.cz

**PROTECTIO DIGNITATIS
HUMANAE**

